

Юрій Євгенович Репіло (доктор військових наук, професор)

Віктор Вікторович Россійцев

Олексій Валерійович Іщенко

Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, Київ, Україна

АНАЛІЗ БАЗОВИХ ПРИНЦИПІВ, КОНЦЕПЦІЙ ТА ПОНЯТЬ ДОКТРИНАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ ПРОВІДНИХ КРАЇН СВІТУ

Робота із впровадження окремих іноземних стандартів у діяльність Збройних Сил України неможлива без розуміння наріжних концепцій доктринального забезпечення відповідної країни. Збройним Силам України визначено завдання щодо врахування стандартів провідних країн світу у національні керівні документи. Втім, кожна країна світу має власні мову, стандарти і термінологію відмінні від стандартів НАТО та Збройних Сил України. Крім цього, доктринальні положення провідних країн містять поняття і терміни які відсутні у положеннях національних керівних документах. Врахування стандартів провідних країн світу потребує дослідження наріжних концепцій доктринального забезпечення таких країн.

Метою статті є виділення, опис і систематизація принципів, концепцій та понять доктринального забезпечення збройних сил провідних країн світу на прикладі Сухопутних військ США. Сполучені Штати Америки є однією з провідних країн світу і її керівні документи мають значний вплив на розвиток доктрин у НАТО та ЗС України. В основі роботи лежить Доктринальна публікація ADP 3-0 Операції. Доктрина СВ США ADP 3-0 Операції є ключовою доктриною СВ США що визначає зміст решти керівних публікацій застосування найбільшого і найстарішого виду ЗС США. Розуміння і запровадження у діяльність ЗСУ окремих доктринальних документів СВ США неможливо без знання основних концепцій і понять доктрини ADP 3-0 Операції.

У статті розкрито та проілюстровано структуру і взаємозв'язок принципів, концепцій і понять доктрини застосування СВ США. Зокрема концепції Спільних зусиль, Об'єднаних наземних дій, Рішучих дій, розкриті різниця у підходах до стабілізаційних дій та зміст такого виду дій як Військова підтримка цивільної влади. Одним із результатів роботи є створення структурно-логічної схеми ключових принципів, концепцій і понять доктрини застосування СВ США, що дозволить подальше фахове обговорення доцільності впровадження таких концепцій. Результати роботи будуть цікаві розробникам доктрин, науково-педагогічним працівникам та офіцерам і керівному складу органів військового управління відповідальних за розробку доктрин за напрямком діяльності.

Наприкінці визначено напрямки подальших досліджень стандартів та доктрин провідних країн світу, що сприятимуть їх коректному запровадженню у діяльність сектору безпеки та оборони України.

Ключові слова: доктрини СВ США, ADP 3-0 Операції, принципи операцій СВ США, Unified Land Operations, Об'єднані наземні дії, Decisive actions, Рішучі дії, Mission command

Вступ

У Збройних Силах України триває виконання вимог керівництва держави щодо досягнення взаємосумісності із країнами НАТО [1, 2]. На виконання цих рішень, організовано переопрацювання керівних документів Збройних Сил України із обов'язковим врахуванням стандартів провідних країн світу [3].

Постановка проблеми. Аналіз нових доктринальних документів ЗС України показує що запровадження стандартів провідних країн світу відбувається шляхом перекладу і адаптації окремих керівних документів НАТО і США. Однак більшість з концепцій застосування СВ

США і НАТО не мають аналогів у ЗС України. У результаті перекладу вони втрачають свій зміст і не потрапляють до нових керівних документів. Ба більше, деякі із них омонімічні національній термінології, що поглиблює проблему нерозуміння іноземних доктрин.

Врахування окремих доктрин країн НАТО вимагає розуміння основних концепцій доктринального забезпечення відповідної країни. Запровадженню стандартів, які побудовані на таких концепціях, повинні передувати виділення та систематизація принципів концепцій і понять доктринального забезпечення провідних країн світу.

Вирішенню цього наукового завдання буде сприяти виділення і систематизація концепцій доктринального забезпечення СВ США.

В основі дослідження лежить чинна версія доктринальної публікації СВ США 3-0 Операції від 31.06.2019 року [4] яка містить базові принципи, концепції і терміни доктрин застосування СВ США. Нерозуміння основ доктрини ADP 3-0 “Операції” унеможливило розуміння решти доктрин цієї провідної країни НАТО та їх впровадження у нові доктрини Збройних Сил України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Данна робота є продовженням роботи [5] спрямованої на розв’язання проблем врахування стандартів провідних країн у керівних документах ЗС України та роботи із доктринами СВ США.

За кордоном, доктрину і концепції застосування Сухопутних військ США досліджували у роботах [6–13].

Роботи [14, 15] описують концепцію “Військової підтримки цивільної влади”, але обидві роботи містили посилання на керівні документи СВ США, що втратили чинність більше ніж 20 років тому назад. Крім того, робота [14] містила значні не процитовані запозичення.

Статті [13, 16, 17] розкривають погляди НАТО на концепцію “Командування на досягнення кінцевої мети” та “Маневренного підходу” (Mission command/Manoeuvrist approach).

Єдиними сучасними публікаціями, які містять інформацію щодо різниці між Стабілізаційними діями і Військовою підтримкою цивільної влади СВ США та повноцінний огляд “Концепції децентралізованого цільового управління” СВ США (Mission command) є навчальні посібники [16, 18], розроблені фахівцями Національного університету оборони України імені Івана Черняховського.

Матеріальною основою дослідження стали останні редакції чинних керівних документів ЗС США та НАТО [4, 19–23] які були відібрані і завантажені за допомогою [5].

За результатом проведеного аналізу публікацій можливо стверджувати, що останнім часом науковці приділяють достатню увагу доктринальному забезпеченню НАТО та його провідних країн, однак доктрина застосування СВ США як взаємопов’язана система принципів концепцій і понять не розглядалась.

Метою статті є виділення, опис, систематизація і ілюстрація принципів, концепцій та понять доктринального забезпечення збройних сил провідних країн світу на прикладі СВ США..

Виклад основного матеріалу дослідження

В основі доктрини застосування СВ США лежить взаємопов’язана система принципів, концепцій, категорій і понять. Основними концепціями є Об’єднані зусилля, Об’єднані наземні дії, Рішучі дії, Командування на досягнення кінцевої мети. Категорії це Середовище дій, Оперативне мистецтво, Процес

дій, Оперативні побудови, Бойова міць і Функції збройної боротьби. До постулатів і принципів відносять 6 принципів СВ США, 12 принципів ЗС США та 4 постулати дій СВ США.

Об’єднані наземні дії (Unified Land Operations) це внесок СВ США у Об’єднані дії ЗС США (Unified Actions). Для ведення Об’єднаних наземних дій командири проводять Рішучі дії (Decisive Actions), що є одночасним поєднанням або оборони (Defense), наступу (Offense) і стабілізаційних дій (Stability) поза межами США, або оборони, наступу і Військової підтримки цивільної влади (DSCA), у разі ведення дій на території США.

Операції розробляються у відповідності постулатів (Tenets) і принципів (Principles) об’єднаних наземних дій СВ США та об’єднаних дій ЗС США. Оперативне мистецтво (Operational Art) з точки зору фахівців СВ США це спосіб перетворення стратегічних завдань у перелік тактичних дій які необхідно виконати підрозділам. Для організації дій використовується категорія Структура дій (Operational Structures) до якої входять Оперативний процес (Operations Process), Оперативні побудови (Operational Framework) та Бойова міць (Combat Power) із Функціями збройної боротьби (Warfighting functions).

Категорія Оперативних побудов використовується командирами як загальнозрозумілий концептуальний підхід для визначення завдань підрозділам, напрямків зосередження зусиль, районів, рубежів та пріоритетів забезпечення. Категорія Бойова міць це спосіб організації і синхронізації зусиль родів військ і служб який використовується у СВ США. Операційний процес це категорія яка визначає загальні підходи до планування, підготовки, виконання завдань і оцінки дій підрозділів. Рекомендованим способом управління підрозділами і визначення завдань під час Рішучих дій є Філософія децентралізованого цільового управління “Командування на досягнення кінцевої мети”. Опис операційного середовища здійснюється за допомогою змінних опису середовища дій. Кожна перелічена концепція і категорія представлені на рис. 1 та 2 і будуть коротко розглянуті нижче.

ЗС США ведуть дії у **Середовище дій (Operational Environment)**. Середовище дій це сукупність умов, обставин і факторів, які впливають на застосування військ і впливають на рішення командира [19, 24]. Середовище дій це концепція яка допомагає із врахуванням факторів що впливають на ведення дій та прийняття рішень командирами на стратегічному, оперативному та тактичному рівнях збройної боротьби [4]. Для опису середовища дій використовують такі поняття як Домен (Domain), Змінні опису середовища дій оперативного рівня і рівня місії (Operational variables, Mission variables).

ЗС США ведуть дії у космічному, повітряному, сухопутному, морському, інформаційному, електромагнітному, кіберпросторі та когнітивному

доменах. Домен це інформаційна категорія що дозволяє візуалізувати та характеризувати середовище у якому війська ведуть дії [20]. СВ США ведуть дії у всіх доменах (із значною присутністю і використанням повітряного і кібер простору) та домінують у сухопутному домені [4]. **Сухопутний домен (Land Domain)** це частина земної поверхні, що закінчується рівнем води і перекривається з морським доменом у прибережній частині суші [19].

На стратегічному рівні керівники оперують умовами і факторами які впливають на застосування **інструментів національної могутності (instruments of national power)** [4]. Інструменти національної могутності це усі засоби доступні уряду під час захисту національних інтересів. Вони діляться на дипломатичні, економічні, інформаційні та військові (DIME – Diplomacy, Information, Military, Economic) [20].

Командири оперативного і тактичного рівнів використовують змінні опису середовища дій оперативного рівня (operational variables) для аналізу факторів оперативного рівня та змінні опису середовища дій місії (mission variables) під час аналізу факторів що впливають на виконання конкретного завдання (місії/mission). Змінні опису середовища дій оперативного рівня (operational variables) – комплексний набір інформаційних категорій який використовується для опису середовища дій [19]. **Змінні опису середовища дій місії (mission variables)** – категорії конкретної інформації, необхідної для ведення дій [19]. Командири і штаби використовують змінні опису середовища дій оперативного рівня місії як додатковий фільтр результатів аналізу операційних змінних для планування дій і управління підрозділами.

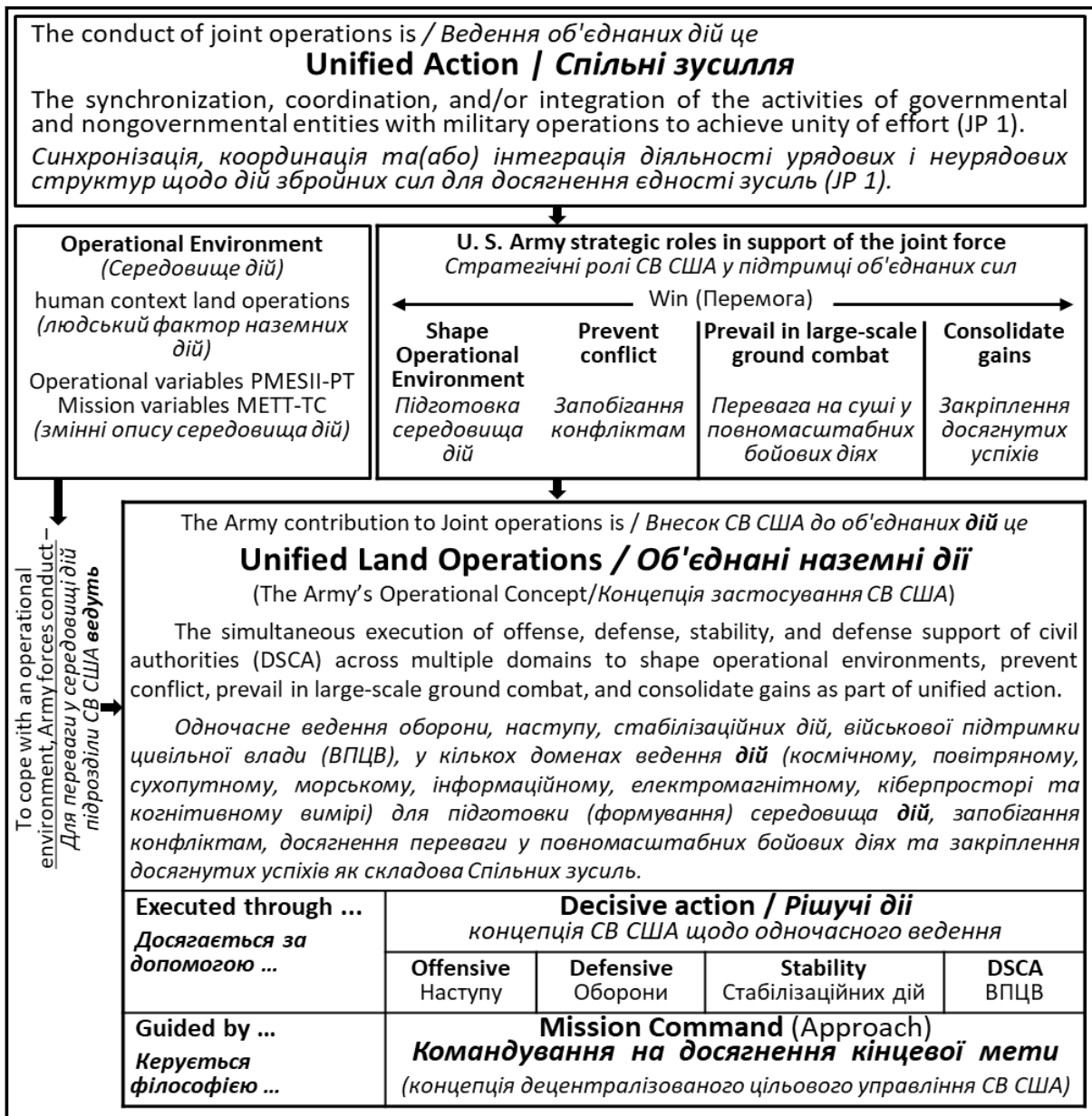

Рисунок 1. Структурно-логічна схема основних концепцій доктринального забезпечення СВ США. (створено і перекладено авторами за [4]).

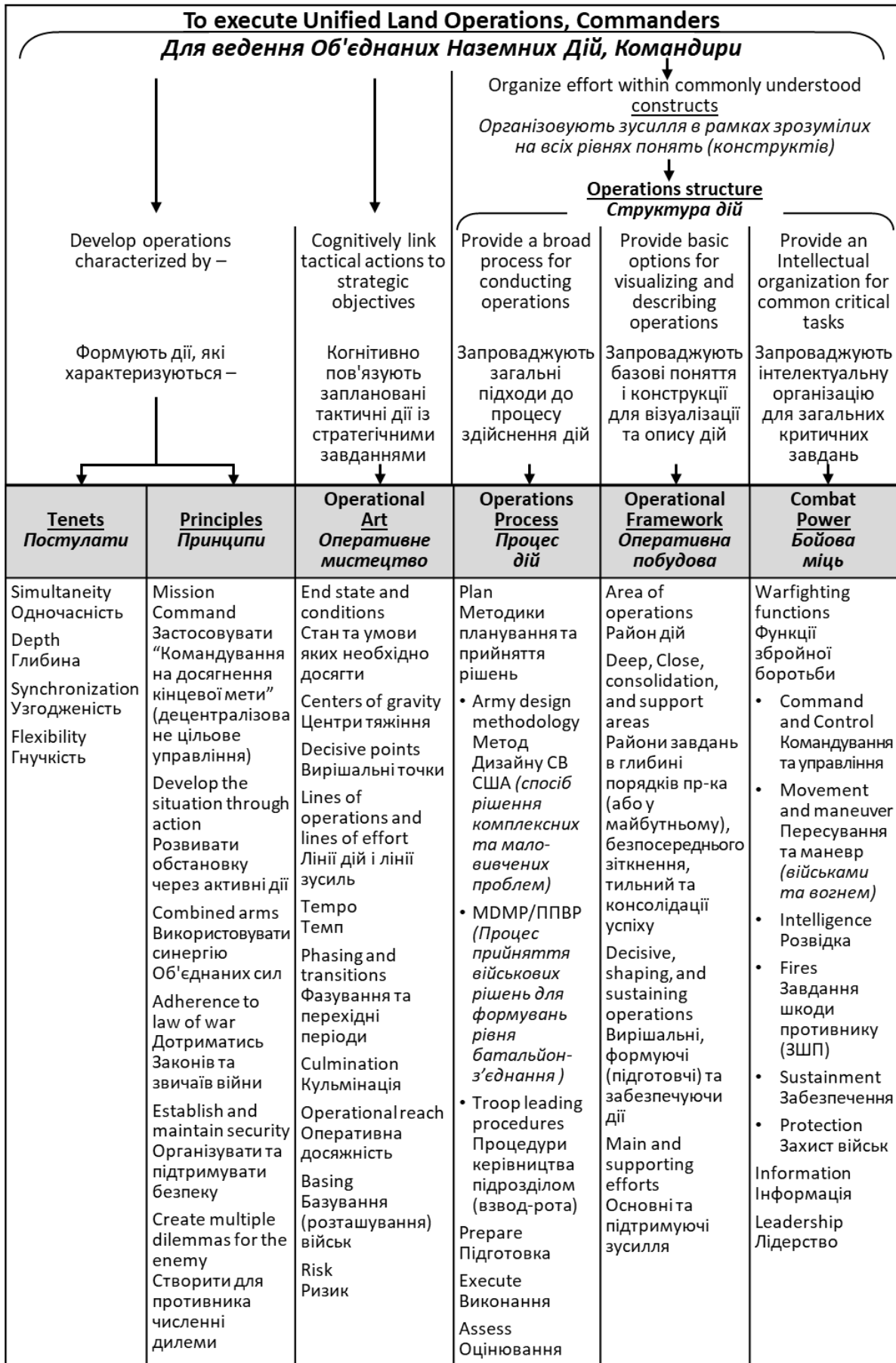

Рисунок 2. Постулати, принципи, поняття оперативного мистецтва, структур та їх елементів. (створено і перекладено авторами за [4]).

Для спрощення запам'ятовування використовується мнемонічні акроніми за першими літерами назв факторів. На оперативному рівні це PMESII-PT (political/політичні, military/військові, economic/економічні, social/соціальні, infrastructure/інфраструктурні, information/інформаційні, physical environment/місцевості, та time/часові). На тактичному це METT-TC (mission/своє завдання або місія, enemy/противник, terrain and weather/місцевість та погода, troops and support available/наявність сил і засобів та необхідного забезпечення, time available/наявність часу, and civil considerations/вплив цивільного населення). Для досягнення переваги в Середовищі дій ЗС США організують об'єднані дії (Joint Operations) у рамках концепції Спільні зусилля.

Об'єднані дії ЗС США та їх партнерів ведуться у рамках концепції **Спільні зусилля (Unified Action)** [12]. Спільні зусилля це синхронізація, координація та (або) інтеграція діяльності урядових і неурядових структур щодо дій збройних сил для досягнення єдності зусиль [19]. Зазначений підхід дозволяє командувачам об'єднаних сил ЗС США краще інтегрувати та використовувати спроможності партнерів по Спільним зусиллям (рис. 3).

Рисунок 3. Партнери об'єднаних сил ЗС США у рамках Концепції “Спільні зусилля”. Створено та перекладено авторами на основі [21]

До створення концепції Спільних зусиль у 2010 році призвів аналіз операцій Непохитна свобода та Свобода Іраку (Operation Enduring Freedom, Operation Iraqi Freedom). Як з'ясувалось ті самі командири, що безпосередньо відповідали за знищення інфраструктури противника приступили до її відновлення та стабілізації відповідних районів після завершення активної фази бойових дій. На думку американських військових фахівців, одним із головних завдань у сучасних конфліктах це завоювання довіри населення і перетворення противників на партнерів [22]. Збереження та розвиток важливих об'єктів інфраструктури що забезпечує потреби населення, є важливою складовою для завоювання підтримки місцевого населення і швидкого постконфліктного відновлення. У результаті, концепція “Спільних зусиль” стала тим інструментом що започаткував дієву взаємодію командувачів об'єднаних сил із

всіма організаціями що працювали у зонах конфліктів під час як бойових дій так і їх відновлення.

Внеском СВ США у Спільні зусилля складових об'єднаних сил (Unified Action) є концепція Об'єднаних наземних дій (Unified Land Operations). **Концепція ведення дій СВ США (operating concept)** це засадниче твердження яке формулює як СВ США діють у складі об'єднаних сил [19]. Вона повинна бути проста, загальновідома і зрозуміла на всіх рівнях. Основна ідея концепції повинна бути достатньо широкою, щоб підходити як до поточних так і потенційних дій у майбутньому та достатньо гнучкою, щоб бути придатною до застосування її в будь-якій обстановці та частині світі.

Об'єднані наземні дії це **поточна концепція ведення дій СВ США (current operating concept)**, що діє з 2011 року. Попередніми концепціями ведення дій були Повітряно-наземна операція 1982-1993 (Air Land Battle), Всеохоплюючі операції 1993-2001 (Full-dimension operations) та Операції повного спектру 2001-2011 (Full spectrum operations) [8]. Концепція ведення дій є основою розробки (уточнення) системи доктринального забезпечення [20]. Зміна у Концепції ведення дій призводить до переопрацювання доктринальної публікації третьої серії “Операції”, що у свою чергу веде до переопрацювання решти доктринальних документів. Наразі діє 22 редакція доктрини з ведення дій яка ініціювала перехід від стабілізаційних до повномасштабних бойових дій. Причиною внесення змін до поточної доктрини з Операцій є досвід Сирійського конфлікту і війни в Україні.

Об'єднані наземні дії (Unified Land Operations) це одночасне ведення оборони, наступу, стабілізаційних дій, військової підтримки цивільної влади (ВПЦВ), у кількох доменах ведення дій (космічному, повітряному, сухопутному, морському, інформаційному, електромагнітному, кіберпросторі та когнітивному вимірі) для підготовки (формування) середовища дій, запобігання конфліктам, досягнення переваги у повномасштабних бойових діях та закріплення досягнутих успіхів як складова Спільних зусиль [19].

Об'єднані наземні операції досягаються за допомогою концепції Рішучих дій (Decisive action). Концепція “Рішучих дій” визначає особливий порядок взаємодії між основними видами воєнних дій. **Рішучі дії (decisive action)** це неперервне одночасне ведення наступальних, оборонних, стабілізаційних або дій з військової підтримки цивільної влади [19]. Мета концепції Рішучих дій полягає у врахуванні під час планування всіх видів дій. Такий підхід дозволить під час виконання завдань з оборони і наступу врахувати вплив цивільного населення та заходи з його підтримки та навпаки забезпечить врахування завдань з оборони і наступу під час

стабілізаційних дій. Загальна ідея Рішучих дій представлена на рис. 4.

Рисунок 4. Концепція Рішучих дій (Decisive Action). Створено, перекладено та адаптовано авторами за [4].

Загальні підходи до ведення наступу і оборони у СВ США і ЗС України схожі. Наступальні дії це дії що проводяться для знищення противника (destroy) або позбавлення його можливості виконувати завдання (defeat) з метою оволодіння місцевістю, ресурсами або населеними пунктами [19]. Оборонні дії проводяться для позбавлення противника можливості (defeat) продовжувати атаку, виграшу часу, економії сил та створення умов для наступальних або стабілізаційних дій [19]. Водночас, до Рішучих дій входять ще два види дій, підходи до яких у ЗС США відрізняються від ЗС України: Військова підтримка цивільної влади та Стабілізаційні дії. Різниця обумовлена особливістю законодавства демократичних країн світу щодо використання збройних сил у межах країни.

Доктрини таких країн як США і Великобританія чітко розрізняють військові дії які проводяться у межах кордонів країни (Військова підтримка цивільної влади, UK Military aid to the civil authority, US Defense support of civil authority) та поза її межами (стабілізаційні дії, UK Stability, US Stability). Вони мають спільний зміст але значні розбіжності у законодавчому забезпеченні, порядку взаємодії і координації з представниками цивільної влади, правоохоронними органами, іншими військовими формуваннями, та правилами застосування зброї. Законодавство Французької республіки дозволяє проводити стабілізаційні операції на території країни завдяки наявності у її складі Жандармерії (аналог Нац. гвардії України) [25].

За межами країни СВ США використовують комбінацію із трьох видів дій: оборона, наступ і стабілізаційні дії. Відносна вага кожного виду дій у Рішучих діях визначається з урахуванням конкретного завдання покладеного на підрозділ. Крім того, що стабілізаційні дії не проводяться у межах країни, їх зміст у СВ США ширше ніж у ЗС України. Стабілізаційні дії (stability operation) – дії які проводяться за межами США у взаємодії з

іншими інструментами національної могутності (instruments of national power) для забезпечення або підтримки безпечного середовища, найважливіших державних послуг, екстреного відновлення інфраструктури та гуманітарної допомоги [19]. Основними країнами НАТО які мають практичний досвід самостійного проведення стабілізаційних дій (операцій) та їх відповідне доктринальне забезпечення є США та колишні колоніальні країни з потужними економіками як Великобританія та Франція.

У межах кордонів, СВ США ведуть рішучі дії у складі оборони, наступу і Військової Підтримки Цивільної Влади (ВПЦВ). **Військова підтримка цивільної влади (Defense Support of Civil Authorities/DSCA)** – підтримка яка надається федеральними військами, цивільним персоналом ЗС США, контрактним (аутсорсинговим) персоналом ЗС США, засобами (ОВТ) ЗС США, національною гвардією, після надходження відповідного запиту на надання допомоги під час надзвичайних ситуацій, надання підтримки правоохоронним органам та інших національних внутрішніх заходів[19].

Рішучі дії СВ США проводять під час заходів з Оборони країни і забезпечення Внутрішньої безпеки. **Оборона країни (homeland defense/HD)** це захист суверенітету США, територій, населення, критичної інфраструктури від зовнішніх загроз і агресії та інших загроз що проводиться під керівництвом Президента [19]. Провідною складовою сил безпеки і оборони під час Оборони країни є Міністерство оборони США (Department of Defense/DoD). **Внутрішня безпека країни (homeland security)** це узгоджені національні зусилля щодо: запобігання терористичним атакам; зменшення вразливості США до тероризму, великих катастроф та інших надзвичайних ситуацій; мінімізації збитків та відновлення після атак великих катастроф та інших потенційних надзвичайних ситуацій [19]. Провідною складовою сил безпеки і оборони під час заходів з забезпечення Безпеки країни є Міністерство внутрішньої безпеки (Department of Homeland Security/DHS).

Для управління підрозділами під час реалізації концепції Рішучих дій використовується концепція **Командування на досягнення кінцевої мети (Mission Command)**. Командування на досягнення кінцевої мети (mission command) це ведення дій із використанням підходів децентралізованого виконання завдань заснованого на використанні цільових наказів (mission-type orders) [19]. Такий підхід СВ США до управління військами (command and control) дозволяє у разі необхідності організувати децентралізоване виконання завдань підлеглими командирами у відповідності до централізованого замислу старшого начальника (commander's intent). Правильне використання цього підходу заохочує виявлення ініціативи підлеглими у рамках встановлених старшим начальником

обмежень та забезпечує швидке реагування на незаплановані зміни в обстановці в умовах втрати зв'язку із старшим штабом [13].

Цільовий наказ (mission orders) це директивний документ який зосереджує увагу підлеглих на результаті який необхідно досягнути під час завдання, замість детальних вказівок щодо порядку його виконання [19]. Така форма визначення завдань є основою і одним із керівних принципів Командування на досягнення кінцевої мети (Mission Command). Прикладом формулювання такого завдання є спеціальна коротка стандартизована форма **Формулювання Місії (Mission Statement)** довжиною в одне речення. Формулювання Місії зазначається у другому пункті бойового наказу (OPORD) і відповідає на п'ять запитань (5W, When/Коли, Who/Хто, What/що, Where/Де, Why/Навіщо).

Такого рівня деталізації зазвичай недостатньо під час визначення завдань підрозділам відповідно до існуючих практик ЗС України, що ускладнює використання "цільових наказів" (mission orders). Прямою протилежністю Децентралізованого цільового управління є **практика деталізованого командування (Detail command)** яка використовується для визначення деталізованих завдань підрозділам два та більше рівня вниз.

Також варто зазначити, проблеми із перекладом самого ключового терміну доктрин країн НАТО і США – **Місія (Mission)**. Він зазвичай неправильно перекладається як "завдання". Відповідником терміну "завдання" є слово "task", а "місія/mission" перекладається як "завдання разом із метою, яка чітко визначає дії які необхідно провести та причину для їх виконання" [19]. Такі "завдання", які визначаються разом із метою (завдання/task + мета/purpose = місія/mission), лежать в основі "цільових наказів/mission orders". Одним із перших національних документів ЗС України що впровадив термін Місія є Указ Президента України №473/2021 "Про Стратегічний оборонний бюлетень України" [2]. Відповідно [2] "Місія – завдання з чітко визначеними метою, необхідними діями та причиною його виконання".

Для ведення об'єднаних наземних дій командири формують дії які характеризуються Постулатами (Tenets) і Принципами (Principles), когнітивно пов'язують заплановані тактичні дії із стратегічними завданнями за допомогою Оперативного мистецтва (Operational art) та організують зусилля у рамках зрозумілих на всіх рівнях понять і конструктивів за допомогою Структури дій (Operations structure).

Для формулювання дій командири СВ США керуються постулатами і принципами об'єднаних наземних дій СВ США (Principles and Tenets of Unified Land Operations). Крім того командири повинні враховувати принципи об'єднаних дій ЗС США (Principles of joint operations). **Постулати дій (tenets of operations)** – важливі характеристики дій які повинні бути враховані під час планування і

виконання та які безпосередньо відносяться до концепції застосування СВ США [19]. Метою введення постулатів є забезпечення осіб, що проводять планування критеріями оцінювання планів та дій на предмет досягнення бажаних характеристик дій. У СВ США використовується чотири постулати: Одночасність, Глибина, Узгодженість, Гнучкість (таб. 1).

Таблиця 1.

Постулати дій СВ США
(перекладено і створено авторами за [4]).

Одночасність (simultaneity) – виконання взаємопов'язаних та взаємопідтримуваних завдань одночасно у декількох місцях та доменах.

Глибина (depth) – протяжність дій у часі, просторі та за метою задля досягнення визначеного результату.

Узгодженість (synchronization) – узгодження дій за місцем, часом та метою для утворення максимального бойового потенціалу на вирішальному напрямку і у потрібний час.

Гнучкість (flexibility) – Використання різноманітного поєднання спроможностей, військових організаційних структур, озброєння та військової техніки для ведення дій.

Принцип (Principle), на думку військових фахівців СВ США це "найважливіше всеосяжне та фундаментальне правило або припущення з організаційних підходів та міркувань щодо ведення дій (операцій)" [19]. Мета принципу полягає у введенні широких та неперехідних керівних настанов щодо застосування організації чи функції. **Принципи Об'єднаних Наземних Дій (Principles of Unified Land Operations)** це перевірені часом характеристики успішних дій (операцій) які служать орієнтиром для ведення майбутніх дій (таб. 2).

Таблиця 2.

Принципи Об'єднаних Наземних Дій СВ США
(перекладено та створено авторами за [4]).

Застосовувати Командування на досягнення кінцевої мети (Mission Command).

Розвивати обстановку та добувати інформацію через активні дії (Develop the situation through action).

Використовувати синергію видів, родів військ і служб об'єднаних сил (Combined arms).

Дотримуватись права війни (Adherence to law of war).

Організувати та підтримувати безпеку дружніх військ, населення, інфраструктури і заходів важливих для успішного виконання завдання (Establish and maintain security).

Створити для противника численні дилеми за допомогою одночасних дій у декількох доменах із проведенням заходів щодо введення противника в оману (Create multiple dilemmas for the enemy).

Принципи Об'єднаних дій (Principles of joint operations) складаються з дев'яти принципів війни

та трьох додаткових принципів дій збройних сил США (таб. 3). Трьома принципами дій ЗС США є Стриманість (Restraint), Прихильність (Perseverance) та Легітимність (Legitimacy). Не всі принципи однаково актуальні для кожного з видів об'єднаних дій ЗС США. Наприклад, такі принципи як наступальність (offensive), маневр (maneuver) та раптовість (surprise), можуть не застосовуватись до такого виду об'єднаних дій ЗС США як Іноземна гуманітарна допомога (Foreign Humanitarian Assistance). Більшість принципів, актуальні для бойових дій, а централізація керування/Unity of command, Цілеспрямованість/objective, легітимність/ legitimacy придатні до всіх дій.

Таблиця 3.

Принципи Об'єднаних дій ЗС США
(перекладено та створено авторами за [4]).

Цілеспрямованість (Objective) – скеровувати кожен військову дію до чітко визначеної, вирішальної та досяжної мети.

Наступальність (Offensive) – заволодіти ініціативою, утримувати та розвивати її.

Масування (Mass) – концентрувати ефекти реалізації бойового потенціалу у найбільш вигідних місцях і часі для досягнення вирішальних результатів.

Маневр (Maneuver) – змушувати противника займати невигідне положення завдяки гнучкому використанню бойового потенціалу.

Економія сил (Economy of force) – витратити бойовий потенціал на другорядних зусиллях з мінімально-необхідним ступенем для максимально-можливого його зосередження на пріоритетних зусиллях.

Єдність командування (Unity of command) – забезпечити єдність зусиль для кожної цілі під відповідальність одного командира.

Безпека (Security) – запобігати отриманню противником несподіваної переваги.

Раптовість (Surprise) - наносити удари в час, місце або спосіб до якого противник максимально не готовий.

Простота (Simplicity) – збільшити ймовірність того, що плани та дії будуть виконані відповідно до замислу, готуючи зрозумілі, прості плани та лаконічні накази.

Обмеження (Restraint) – обмежити супутні збитки та запобігати невиправданому використанню сили.

Прихильність (Perseverance) – забезпечити необхідну підтримку необхідну для досягнення національної стратегічної кінцевої мети.

Легітимність (Legitimacy) – зберігати юридичні та моральні повноваження під час ведення дій.

Оперативне мистецтво (Operational Art) на думку СВ США “це когнітивний підхід який використовується командирами та їх штабами і який підкріплений навичками, знаннями, досвідом,

креативністю та розсудливістю, для розробки стратегій (strategies), кампаній (campaigns) і дій (operations) для організації та використання військових сил шляхом інтеграції мети (ends) та шляхів і засобів для її досягнення (ways and means)” [1]. Мета оперативного мистецтва полягає у тому, щоб надати набір інструментів для формулювання найбільш ефективного та результативного способу виконання завдань (місії) шляхом розташування дій у часі, просторі та за метою, а також для подолання невизначеності складного, неоднозначного та мінливого середовища дій. Елементами оперативного мистецтва є окремі когнітивні інструменти що дозволяють командирів і штабу візуалізувати, та описати у загальних рисах підхід до виконання завдання (місії) включаючи інтеграцію і синхронізацію дій родів військ і служб [20]. Основні елементи оперативного мистецтва перелічені у рис. 2.

Для організації зусиль під час Об'єднаних наземних дій командири використовують підхід під назвою **Структура дій (Operations Structure)**. Структура дій складається з трьох елементів: Процес дій (Operations Process), Оперативна побудова (Operational Framework) та Бойова міць (Combat Power) із її основним елементом Функцій збройної боротьби (Warfighting Functions). Процес дій надає загальний підхід до розробки і виконання дій. Функції збройної боротьби забезпечують спільну організацію найважливіших елементів Бойової міці. Оперативна побудова надає командирам концептуальні варіанти розподілу сил і засобів за елементами бойового порядку, візуалізації та опису дій. Підхід Структури дій дозволяє швидко, ефективно та у загальнозрозумілій для всіх спосіб організувати зусилля під час ведення дій.

Процес дій (Operations process) це основна діяльність командирів і штабів з управління військами до складу якого входять постійне планування, підготовка, виконання та оцінювання дій [19]. Планування — це мистецтво і наука, що дозволяє оцінити обстановку, уявити бажаний результат та розробити ефективні способи його реалізації [19]. Основні методи, процеси і процедури планування СВ США зазначені на рис. 2. Підготовка складається з дій, що виконують підрозділи та окремі військовослужбовці для підвищення готовності до виконання завдання [19]. Виконання це акт введення плану в дію шляхом застосування сил і засобів для виконання завдання та уточнення дії у разі змін у обстановці [19]. Оцінювання це визначення прогресу у виконанні завдання, створення умов або досягнення визначеної мети [19]. Командири використовують Процес дій для керівництва плануванням (оцінювання, візуалізації і опису конкретного середовища дій), прийняття та формулювання рішень, управління у ході дій та оцінки за результатами проведених дій.

Бойова міць (Combat power) це сукупність руйнівних, конструктивних та інформаційних можливостей які військова організаційна структура може застосувати в певний момент часу [19]. Бойова міць складається з восьми елементів: Командування та управління (Command and Control), Пересування та маневр (Movement and maneuver), Розвідка (Intelligence), Завдання шкоди противнику (Fires), Забезпечення (Sustainment), Захист військ (Protection), Лідерство (Leadership) та Інформація (Information). Лідерство є примножуючим і об'єднуючим елементом Бойової міці [4]. СВ США визначають Лідерство як "діяльність щодо впливу на людей шляхом надання мети, напряму та мотивації для виконання місії та покращення організації"[19]. Інформація надає змогу командирам усіх рівнів приймати обґрунтовані рішення щодо застосування Бойової міці та досягати визначених результатів. Головне завдання Бойової міці – забезпечити виконання завдання.

Шість елементів Бойової міці (таб. 4), крім Інформації і Лідерства, відносяться до концепції Функцій збройної боротьби [4]. **Функції збройної боротьби (Warfighting Functions)** це група завдань і систем, об'єднаних спільною метою, яку командири використовують для виконання бойових та навчальних завдань [19].

Таблиця 4.

Зміст Функцій збройної боротьби
(перекладено та створено авторами за [4]).

Командування та управління (Command and Control) – сукупність взаємопов'язаних завдань і систем, що дозволяють командирам організувати узгодження і взаємодію всіх елементів міці.

Пересування та маневр військами та вогнем (Movement and maneuver) – сукупність взаємопов'язаних завдань і систем, які переміщують та застосовують сили для досягнення позиції відносної переваги над противником та іншими загрозами.

Розвідка (Intelligence) – сукупність взаємопов'язаних завдань і систем, що забезпечують оцінку противника, місцевості, погоди, цивільних та інших важливих аспектів середовища дій.

Завдання шкоди противнику (Fires) – сукупність взаємопов'язаних завдань і систем, що створюють і узгоджують ефекти у всіх Доменах щоб забезпечити проведення повного спектру дій військових організаційних структур

Забезпечення (Sustainment) – сукупність взаємопов'язаних завдань і систем, що надають підтримку та послуги для забезпечення свободи дій, збільшення оперативної глибини та витривалості військ.

Захист військ (Protection) – сукупність взаємопов'язаних завдань і систем, що зберігають війська і дозволяють командирів застосувати максимум Бойової міці для виконання місії.

Метою введення поняття "Функції збройної боротьби" є забезпечення інтелектуальної організації для загальних основних можливостей, доступних для командирів і штабів на всіх ешелонах і рівнях війни. Командири та штаби використовують Функції збройної боротьби щоб забезпечити врахування груп завдань і систем у кожній операції, а також для концептуалізації і застосування наявних можливостей для виконання завдання шляхом узгодження сил і функцій у часі, просторі та за метою.

Оперативна побудова (Operational Framework) це когнітивний інструмент, який використовується для допомоги командирам і штабам у візуалізації та описі застосування бойової сили в часі, просторі, цілі та ресурсах у концепції операцій [19]. СВ США застосовують чотири концепції для візуалізації оперативної побудови.

Метою введення оперативної побудови є полегшення прийняття рішень щодо того, коли і де застосовувати ресурси, узгодження завдань і зміни пріоритетів підтримки і забезпечення відповідно до змін у обстановці.

Таблиця 5.

Елементи оперативної побудови.

(перекладено та створено авторами за [4]).

Район дій (Area of operations) когнітивний підхід призначений для визначення району (смуги) дій, району впливу вогнем і маневром (area of influences) і району розвідувального інтересу (Area of intelligence interest).

Райони завдань в глибині порядків противника (або у майбутньому), безпосереднього зіткнення, тильний та консолідації успіху (Deep, Close, Consolidation, and Support areas) когнітивний підхід призначений для розподілу дій у часі або просторі.

Вирішальні, формуючі та забезпечуючі дії (Decisive, Shaping, and Sustaining operations) когнітивний підхід призначений для розподілу по підрозділів по напрямкам зосередження зусиль.

Основні та підтримуючі зусилля (Main and supporting efforts) елемент призначений для розподілу підрозділів по пріоритетам забезпечення і підтримки в залежності від етапу дій.

Кожна з перелічених концепцій і категорій потребує окремого дослідження. Формат статті не дозволяє детального опису зазначених понять. Головними завданнями статті є систематизація і візуалізація перелічених ідей. Результати ілюстрування основних концепцій і понять застосування СВ США представлені на двох пов'язаних схемах (рис. 1 та 2). Розуміння цих схем дозволяє усвідомлено працювати із окремими доктринальними документами СВ США.

Висновки й перспективи подальших досліджень

У результаті дослідження виділено, описано, систематизовано і проілюстровано систему

постулатів, принципів, концепції та понять доктринального забезпечення збройних сил провідних країн світу на прикладі СВ США.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на розкриття кожного окремого ключового поняття доктрин СВ США зазначеного у статті. Розуміння

концепцій і понять доктрин СВ США прискорить запровадження стандартів провідних країн світу у діяльність сектору безпеки та оборони України в цілому та покращить якість окремих національних керівних публікацій.

Література

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України». 2. Указ Президента України №473/2021 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року «Про Стратегічний оборонний бюлетень України». 2021. 3. Про організацію розробки доктринальних документів Збройних Сил України. Директива Генерального штабу Збройних Сил України від 13.03.2020 №Д-6. 4. Army Doctrine Publication 3-0, Operations. Headquarters Department of the Army Washington, DC, July 2019, 102 с.. 5. **Російцев В.** Аналіз основ та вироблення рекомендацій щодо початку роботи із системою доктринального забезпечення Сухопутних військ США в контексті приведення доктринального забезпечення Збройних Сил України до стандартів НАТО. Journal of Scientific Papers «Social development and Security». 2020. Вип. 10, № 5. С. 68–89. DOI: <https://doi.org/10.33445/sds.2020.10.5.7> 6. **Tollefson J.** Fixing Army Doctrine: A Network Approach. Military Review. 2018. Вип. 98, № 1. С. 71. 7. **Ancker III C. J., Scully M. A.** Army Doctrine Publication 3-0: An Opportunity to Meet the Challenges of the Future. Military Review. 2013. Вип. XCIII, № January-February, No. 1. С. 38–42. 8. **Benson B.** Unified Land Operations: the evolution of Army doctrine for success in the 21st Century. Cavalry DIV (1ST) Fort Hood TX, 2012. 9. **Kull D.** The Myopic Muddle of the Army's Operations Doctrine. Military Review online exclusive. 2017. С. 1–9. 10. **Granai C.** A Complex and Volatile Environment": The Doctrinal Evolution from Full Spectrum Operations to Unified Land Operations. Fort Leavenworth, Kansas: School of Advanced Military Studies United States Army Command and General Staff College, 2015. 52 с. 11. **Clark J. P.** The Missed Opportunity: A Critique of ADP 3-0, Unified Land Operations. Military review. 2012. Вип. 92. С. 46. 12. **Paparone C.** How we fight: A critical exploration of US military doctrine. Organization. 2017. Вип. 24, № 4. С. 516–533. DOI: <https://doi.org/10.1177/1350508417693853> 13. **Krabberød T.** Task Uncertainty and Mission Command in a Naval Context. Small Group Research. 2014. Вип. 45, № 4. С. 416–434. <https://doi.org/10.1177/1046496414532955> 14. **Быков А. В., Д. А. Бондяев.** Правовая регламентация деятельности вооруженных сил США при урегулировании внутрикризисных ситуаций в США. Вестник МУМВД. 2009. № 4. С. 67–70. 15. **Говоруха В.В.** Цивільно-військові відносини в іноземних державах: військова підтримка цивільної влади // Вісник університету внутрішніх справ. - 1999. - Вип. 9. - С. 272-278. 16. Концепція “Командування на досягнення кінцевої мети” (Mission Command). навчальний посібник. – К.: НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2015. – 52 с. 17. **Ролін І. Ф., Лобанов А. А., Марущенко В. В.** Управління як функція ведення воєнних дій силами оборони України. Наука і оборона. 2019. № 1. С. 09–15. 18. Основи планування операцій за стандартами НАТО: навч. посіб. / [М. Гребенюк, С. Салкуцан, Ю. Остах, А. Шигида]. – К.: НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2015. – 120 с. 19. Field manual 1-02.01 Operational terms. Headquarters Department of the Army Washington, DC, March 2021, 160 с. 20. Army Doctrinal Publication 1-01. Doctrine primer. Headquarters Department of the Army Washington, DC, July 2019, 44 с. 21. Joint Publication 1, Doctrine for the Armed Forces of the United States. Department of Defence USA, 25 March 2003. 22. United States Joint Forces Command J7/J9 Pamphlet Executive Summary of the Unified Action Handbook Series A Guide to Strengthened Civil-Military Cooperation in the Combatant Command's Area of Responsibility. UCOMS/JF United States Joint Forces Command, 2010. 23. APP-28, Allied Procedural Publication, Tactical planning for Land Forces. Edition A, Version 1. NATO Standard, NATO Standardization Office, NATO, 102 с., November 2019. 24. **Gorodnov V., Kyrlylenko V., Repilo Yu.** Assessment of Border Patrol Group Ammunition Amount Required for Border Fighting. Advances in Military Technology. 2021. Вип. 16, № 1. С. 75–90. <https://doi.org/10.3849/aimt.01441> 25. **D. E. Johnson,** United States, Rand Corporation, National Defense Research Institute (U.S.) Preparing and training for the full spectrum of military challenges: insights from the experiences of China, France, the United Kingdom, India, and Israel. Santa Monica, CA: RAND, 2009. 275 с. ISBN 978-0-8330-4781-6.

АНАЛИЗ БАЗОВЫХ ПРИНЦИПОВ, КОНЦЕПЦИЙ И ПОНЯТИЙ ДОКТРИНАЛЬНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ ПЕРЕДОВЫХ СТРАН МИРА

Юрий Евгеньевич Репило (доктор военных наук, профессор)

Виктор Викторович Росийцев

Алексей Валерьевич Ищенко

Национальный университет обороны Украины имени Ивана Черняховского, Киев, Украина

Работа по внедрению отдельных иностранных стандартов в деятельность Вооруженных Сил Украины невозможна без понимания краеугольных концепций доктринального обеспечения соответствующей страны. Вооруженным Силам Украины определены задачи по внедрению

стандартов ведущих стран мира в национальные руководящие документы. В то же время каждая страна мира имеет свой язык, стандарты и терминологию, отличные от стандартов НАТО и Вооруженных Сил Украины. Кроме этого, доктринальные положения ведущих стран содержат понятия и термины, отсутствующие в положениях национальных руководящих документах. Внедрение стандартов ведущих стран мира требует исследований краеугольных концепций доктринального обеспечения соответствующих стран.

Целью этой статьи является выделение, описание и систематизация принципов, концепций и понятий доктринального обеспечения вооруженных сил ведущих стран мира на примере Сухопутных войск США. Соединенные Штаты Америки являются одной из ведущих стран мира и ее руководящие документы оказывают значительное влияние на развитие доктрин в НАТО и ВС Украины. В основе работы лежит доктринальная публикация ADP 3-0 Операции. Доктрина СВ США ADP 3-0 Операции является ключевой доктриной СВ США, которая определяет содержание остальных руководящих публикаций применения самого крупного и старейшего вида ВС США. Понимание и внедрение в деятельность ВСУ отдельных доктринальных документов СВ США невозможно без знания основных концепций и понятий доктрины ADP 3-0 Операции.

В статье раскрыта и проиллюстрирована структура и взаимосвязь принципов, концепций и понятий доктрины применения СВ США. В частности, концепции Совместных усилий, Объединенных наземных действий, Решительных действий, раскрыты различия в подходах к стабилизационным действиям и содержание такого вида действий как Военная поддержка гражданских властей. Одним из результатов работы является создание структурно-логической схемы ключевых принципов, концепций и понятий доктрины применения СВ США, что позволит дальнейшее профессиональное обсуждение целесообразности внедрения таких концепций. Результаты работы будут интересны разработчикам доктрин, научно-педагогическим работникам и офицерам и руководящему составу органов военного управления, ответственным за разработку доктрин по направлению деятельности.

В конце определены направления дальнейших исследований стандартов и доктрин ведущих стран мира, которые будут способствовать их корректному внедрению в деятельность сектора безопасности и обороны Украины в целом.

Ключевые слова: доктрины СВ США, ADP 3-0 Операции, Принципы операций СВ США, Unified Land Operations, Объединенные наземные действия, Decisive actions, Решительные действия, Mission command.

ANALYSIS OF BASIC PRINCIPLES, CONCEPTS AND CONSTRUCTS OF MILITARY DOCTRINE OF THE WORLD LEADING COUNTRIES

Iurii Repilo (Doctor of Military Sciences, Professor)

Victor Rossiytsev

Oleksiy Ishchenko

National Defence University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskyi, Kyiv, Ukraine

Implementation of foreign standards in the Armed Forces of Ukraine is impossible without understanding the cornerstone concepts of the respective countries' doctrine. The Armed Forces of Ukraine tasked with implementation of the standards of the world leading countries into national military doctrine. Meanwhile, every country has its own language, standards, and terminology, which differs from the of NATO or current Ukrainian Armed Forces standards. In addition, these doctrinal provisions contain concepts and constructs that are absent in the current national military doctrine. Implementation of the standards of the world leading countries requires investigation of cornerstone concepts of the respective countries' doctrine.

The purpose of this article is to list, describe and systemize the principles, concepts and constructs of world leading countries military doctrine based on the case of the US Army. The United States of America is one of the leading countries in the world and its military doctrine have a significant impact on the NATO and doctrine of the Armed Forces of Ukraine. This work is based on current US Army doctrine publication ADP 3-0 Operations. The ADP 3-0 is the capstone doctrine publication of the US Army. It guides the content of the remaining doctrine of the largest and oldest branch of the US military. Understanding and implementation of any US Army doctrinal publication into the Armed Forces of Ukraine is not possible without knowledge of the basic concepts and constructs of the ADP 3-0 Operations.

This article reveals and illustrates the structure and interrelation of the principles, concepts, and constructs of the US Army doctrine. Namely, the Unified Actions, Unified Land Operations, Decisive Actions, the different approaches to stability and the Defense Support of Civil Authority in US and Ukraine. One of the

research results is a logical diagram of the key principles, concepts and constructs of the US Army introduced, which will further enable professional discussion of the feasibility of introducing such concepts. The results should be of interest to all professionals and academics working with military doctrine and their development.

In the end, we identified topics for further research on the doctrine of the world leading countries. It will further contribute to transformation and reforms of the Ukrainian security and defense sector.

Keywords: US Army doctrine, ADP 3-0 Operations, US Army Principles of Operations, Unified Land Operations, Decisive actions, Mission command.

References

1. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 25 bereznia 2021 roku «Pro Stratehiiu voiennoi bezpeky Ukrainy». 2. Ukaz Prezidenta Ukrainy №473/2021 Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 20 serpnia 2021 roku «Pro Stratehichniy oboronnyi biuletен Ukrainy». 2021. 3. Pro orhanizatsiiu rozrobky doktrynalnykh dokumentiv Zbroinykh Syl Ukrainy. Dyrektyva Heneralnoho shtabu Zbroinykh Syl Ukrainy vid 13.03.2020 №D-6. 4. Army Doctrine Publication 3-0, Operations. Headquarters Department of the Army Washington, DC, July 2019, 102 с. 5. **Rossiytsev V.** US Army doctrine foundations review and development of recommendations on initiation of US Army doctrinal studies for beginners in the context of Ukrainian Armed Forces transition towards NATO standards. Journal of Scientific Papers «Social development and Security». 2020. Vyp. 10, № 5. S. 68–89. DOI: <https://doi.org/10.33445/sds.2020.10.5.7>
6. **Tollefson J.** Fixing Army Doctrine: A Network Approach. Military Review. 2018. Vyp. 98, № 1. S. 71.
7. **Ancker III C. J., Scully M. A.** Army Doctrine Publication 3-0: An Opportunity to Meet the Challenges of the Future. Military Review. 2013. Vyp. XCIII, № January-February, No. 1. S. 38–42.
8. **Benson B.** Unified Land Operations: the evolution of Army doctrine for success in the 21st Century. Cavalry DIV (1ST) Fort Hood TX, 2012.
9. **Kull D.** The Myopic Muddle of the Armys Operations Doctrine. Military Review online exclusive. 2017. S. 1–9.
10. **Granai C. A** Complex and Volatile Environment”: The Doctrinal Evolution from Full Spectrum Operations to Unified Land Operations. Fort Leavenworth, Kansas: School of Advanced Military Studies United States Army Command and General Staff College, 2015. 52 s.
11. **Clark J. P.** The Missed Opportunity: A Critique of ADP 3-0, Unified Land Operations. Military review. 2012. Vyp. 92. S. 46.
12. **Paparone C.** How we fight: A critical exploration of US military doctrine. Organization. 2017. Vyp. 24, № 4. S. 516–533. DOI: <https://doi.org/10.1177/1350508417693853>
13. **Krabberød T.** Task Uncertainty and Mission Command in a Naval Context. Small Group Research. 2014. Vyp. 45, № 4. S. 416–434. <https://doi.org/10.1177/1046496414532955>
14. **Bykov A. V., D. A. Bondiaev.** Pravovaia rehlamentatsiia deiatelnosti voozruhennykh syl SShA pry urehulyrovany vnutrykryzysnykh sytuatsiy v SShA. Vestnyk MUMVD. 2009. № 4. S. 67–70.
15. **Hovorukha V.V.** Tsyvilno-viiskovi vidnosyny v inozemnykh derzhavakh: viiskova pidtrymka tsyvilnoi vlady // Visnyk universytetu vnutrishnykh sprav. - 1999. - Vyp. 9. - S. 272-278.
16. Kontseptsiiia “Komanduvannia na dosiahnennia kintsevoi mety” (Mission Command). navchalnyi posibnyk. – K.: NUOU im. Ivana Cherniakhovskoho, 2015. – 52 s.
17. **Rolin I. F., Lobanov A. A., Marushchenko V. V.** Upravlinnia yak funktsiia vedennia voiennykh dii sylamy oborony Ukrainy. Nauka i oborona. 2019. № 1. S. 09–15.
18. Osnovy planuvannia operatsii za standartamy NATO: navch. posib. / [M. Hrebenuk, S. Salkutsan, Yu. Ostakh, A. Shyhyda]. – K.: NUOU im. Ivana Cherniakhovskoho, 2015. – 120 s.
19. Field manual 1-02.01 Operational terms. Headquarters Department of the Army Washington, DC, March 2021, 160 s.
20. Army Doctrinal Publication 1-01. Doctrine primer. Headquarters Department of the Army Washington, DC, July 2019, 44 s.
21. Joint Publication 1, Doctrine for the Armed Forces of the United States. Department of Defence USA, 25 March 2003.
22. United States Joint Forces Command J7/J9 Pamphlet Executive Summary of the Unified Action Handbook Series A Guide to Strengthened Civil-Military Cooperation in the Combatant Commands Area of Responsibility. UCOMS/JF United States Joint Forces Command, 2010.
23. APP-28, Allied Procedural Publication, Tactical planning for Land Forces. Edition A, Version 1. NATO Standard, NATO Standardization Office, NATO, 102 s., November 2019.
24. **Gorodnov V., Kyrylenko V., Repilo Yu.** Assessment of Border Patrol Group Ammunition Amount Required for Border Fighting. Advances in Military Technology. 2021. Vyp. 16, № 1. S. 75–90. <https://doi.org/10.3849/aimt.01441>
25. **D. E. Johnson,** United States, Rand Corporation, National Defense Research Institute (U.S.) Preparing and training for the full spectrum of military challenges: insights from the experiences of China, France, the United Kingdom, India, and Israel. Santa Monica, CA: RAND, 2009. 275 s. ISBN 978-0-8330-4781-6.